

DOM

Saken gjelder erstatning ved tap av husdyr til rovvilt, og reiser spørsmål om bevisvurdering og betydning av kadaverfunn.

Ola Krokann er dyreeier i Nordskogen beitelag i Oppdal kommune. Han har sitt beiteområde rundt Aunsetra, Stavsjøen, Fagersjøen og Grytvatna. I juni 2008 slapp Krokann 268 søyer og 432 lam på utmarksbeite. Gjennom beitelaget ble det organisert et systematisk tilsyn med dyra gjennom beitesesongen. Hver enkelt av medlemmene har bestemte områder som patruljeres, minimum en gang per uke.

Etter sanking ble det konstatert et totaltap på 7 søyer og 48 lam. Ingen av disse ble gjenfunnet. Det såkalte normaltapet for Krokann er ut fra historiske tall beregnet til 0,33 % for sau, 2,74 % for lam, noe som tilsvarer 1 sau og 12 lam i 2008-besetningen. Normaltapet er det påregnelige tapet i en besetning uten tilstedeværelse av fredet rovvilt, jf. viltloven § 12 a og erstatningsforskriften § 2 d.

Krokann søkte til fylkesmannen om å få erstattet sitt tap, slik han har gjort gjennom mange år. I søknaden var normaltapet trukket fra. Fylkesmannen traff vedtak den 18. desember 2008 om å avslå søknaden. I vedtaket heter det:

Det er ikke dokumentert tap til fredet rovvilt i besetning eller i beiteområdet i 2008. Det var kun 1 dokumentert sau tapt til jerv i 2007. Det er dokumentert yngling av jerv i området ved Ramshøkallen men rovviltforekomst er i seg selv ikke grunnlag nok til å erstatte husdyr tapt til fredet rovvilt når det ikke er dokumentert tap. Vi mener derfor det ikke er sannsynlig at tapet i din besetning skyldes tap til fredet rovvilt og avslår derfor søknad om erstatning.

Krokann påklaget vedtaket i brev av 15. januar 2009. I den forberedende klagesaksbehandlingen fant fylkesmannen grunn til å etterkomme klagen delvis, slik at om lag 40 % av dyrene ble erstattet som tapt av rovvilt. I oversendelsesbrevet til klageinstansen, Direktoratet for naturforvaltning (DN), sies det blant annet:

Bestanden av ørn har økt i store deler av fylket og at dette kan ha betydning for hvor lenge et dødt dyr blir liggende i utmarka. Dette gjelder imidlertid for store deler av fylket og i de fleste beiteområder, også i områder der dokumentasjonen er langt bedre enn det som er tilfelle i Nordskogen beitelag.

Fast bestand av jerv er naturligvis med på å sannsynliggjøre tap. Fast bestand alene er imidlertid ikke god nok grunn til å erstatte tap slik regelverket er utformet, der dokumenterte tap også er en viktig del av sannsynliggjøring av tap etter § 8.

Etter ny gjennomgang av saken og med bakgrunn i dokumenterte tap i 2007 og ny vurdering av avstand til dokumenterte tap (klagers punkt 2 og 4) mener vi det er rimelig å erstatte noe

av tapet utover normaltap. Vi mener det er sannsynlig at 2 voksne og 14 lam skyldes tap til jerv. Klagen tas delvis til følge (...).

DN stadfestet fylkesmannens endringsvedtak i vedtak av 14. oktober 2009. Fra begrunnelsen hitsettes:

Krav til dokumentasjon av rovviltskade er en svært viktig del av dagens todelte erstatningsordning, jf. forskriften § 7 og § 8. For å sannsynliggjøre tap etter forskriften § 8, er dokumenterte skader vesentlig (sammen med dokumentert forekomst av rovvilt). I dette ligger også noe av grunnprinsippet for erstatningsordningen, nemlig at bevisbyrden ligger på husdyreier. Det er husdyreier som, gjennom blant annet å melde fra om kadaver, skal legge grunnlaget for at myndighetene skal kunne utbetale erstatning for rovviltskade.

Generelt sett er det flere fylker som har stilt for lave krav til dokumentasjon av rovviltskade. Dette gjelder spesielt krav til dokumentasjon av jerve- og gaupeskader. Direktoratet viser i den forbindelse til brev av 04.12.08 til alle fylkesmenn om praktisering av erstatningsforskriften.

Fylkesmannen skriver at man på bakgrunn av manglende dokumentasjon ikke fant grunnlag for å tilstå erstatning for tap av sau til fredet rovvilt, men i ny gjennomgang av saken er det lagt vekt på dokumentasjoner tidligere år i dette beiteområdet. Direktoratet slutter seg til fylkesmannens vurdering på dette punktet og viser til at krav til dokumentasjon av rovviltskade er en svært viktig del av dagens todelte erstatningsordning, jf. forskriften § 7 og § 8.

Sammen med ni andre dyreeiere reiste Ola Krokann gruppesøksmål ved stevning av 14. april 2011. Felles for sakene var at dyreeierne ikke hadde fått full erstatning for tap av husdyr. Gruppesøksmålet ble avvist etter tvisteloven § 35-4 av Sør-Trøndelag tingrett i kjennelse av 11. november 2011.

Partene ble deretter enige om å fremme saksforholdet ved å reise en såkalt pilotsak. Enigheten innebærer blant annet at dersom saksøker gis medhold så vil de øvrige sakene som var gjenstand for gruppesøksmål bli vurdert omgjort av forvaltningen. Stevning i saken ble tatt ut den 30. april 2012 av Ola Krokann. Norsk Sau og Geit er partshjelper. Tilsvar kom inn til rett tid. I prosesskriv av 19. oktober 2012 ble det fremsatt erklæring om at Norsk Bonde- og Småbrukarlag samt Norges Bondelag trer inn som partshjelpere i saken.

Hovedforhandling ble holdt den 27. og 28. november 2012. Partene forklarte seg og det ble hørt fem vitner. Det vises til rettsboken.

Saksøkerens påstandsgrunnlag

Direktoratet for Naturforvaltning sitt vedtak av 14. oktober 2009 om erstatning for tap av husdyr til rovvilt er ugyldig.

Forvaltningen praktiserer et uhjemlet krav om at dyreeier må dokumentere tap til rovvilt med kadaver i besetningen for å oppnå full erstatning for de tapte dyrene som ikke er gjenfunnet. Dette er i strid med retten til full erstatning, og i strid med den vurdering som erstatningsforskriften § 8 legger opp til.

I begrunnelsen for vedtaket viser forvaltningen til at kravet til dokumentasjon av rovviltskade er en svært viktig del av erstatningsordningen. Årsaken til reduksjonen på over 60 % er således at Krokann i det aktuelle året ikke kunne påvise kadaverfunn som var tatt av rovvilt. At dette er begrunnelsen, understøttes av brev av 4. desember 2008 fra Direktoratet for Naturforvaltning til landets fylkesmenn. Her innskjerpes kravet til kadaverfunn som påviselig er tatt av fredet rovvilt som vilkår for erstatning.

Det skal etter erstatningsforskriften § 8 foretas en vurdering av de samlede omstendigheter. Det er derfor feil å stille krav om at ett bestemt forhold må foreligge for at dyreeier skal oppfylle sin bevisbyrde om alminnelig sannsynlighetsovervekt for rovvilttap.

Tap som er inkludert i normaltaket skal holdes utenfor sannsynlighetsvurderingen etter forskriften § 8. Dette er tap som trekkes fra etter forskriften § 9. Det er bare ekstraordinære tap som er relevant å ta i betraktning ved sannsynlighetsvurderingen. Det må derfor sannsynliggjøres at normaltapsårsaker som f.eks. rev eller sykdom er av et ekstraordinært omfang for å kunne vise til slike tapsårsaker under forskriften § 8. Det foreligger ingen slike sannsynlige ekstraordinære tapsårsaker i den foreliggende saken.

Vedtaket oppfyller ikke kravene etter forvaltningsloven §§ 24 og 25 om begrunnelse. Avslaget begrunnes kun med en henvisning til at det ikke er gjenfunnet tapte dyr i besetningen. Forvaltningen verken angir, begrunner eller kvantifiserer hvilke andre tapsårsaker som er vurdert å være mer sannsynlige enn rovvilttap utover normaltaket. Det fremgår derfor ikke hvilke faktiske forhold vedtaket bygger på.

Ola Krokann har lagt ned slik påstand:

- 1 Direktoratet for Naturforvaltning sitt vedtak av 14. oktober 2009 om rovviltskadeerstatning kjennes ugyldig.
- 2 Saksøker tilkjennes sakens omkostninger med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall og til betaling skjer.

Saksøktes påstandsgrunnlag

Vedtaket av 14. oktober 2009 truffet av Direktoratet for naturforvaltning er i tråd med erstatningsforskriften §§ 7 og 8, og er gyldig. Det er ikke sannsynlighetsovervekt for at samtlige tapte dyr er tapt til rovvilt.

Det er dyreeieren som har bevisbyrden for at rovvilt er den mest sannsynlige enkeltårsak til at dyr er tapt. Lovens system er ikke at alt tap utover normaltapet skal erstattes. Erstatningen må bygges "nedenfra og opp", dvs. at det finne sted en forutgående sannsynliggjøring før normaltapsårsakene kommer til fradrag. Det er ingen presumsjon for rovvilttap. Beviskravet er alminnelig sannsynlighetsovervekt.

I Krokann sitt tilfelle er det ikke dokumentert at rovvilt har tatt husdyr i den aktuelle besetningen eller i beitelaget det aktuelle året. Ved udokumenterte tap vil den konkrete vurderingen av hva som er sannsynlig tapsårsak nødvendigvis bli skjønnsmessig, og vil forutsette betydelig fagkunnskap. Sannsynlighetsvurderingen må skje med utgangspunkt i en rekke faktorer som berører den enkelte søker og tapssituasjonen, jf. også momentene som er listet opp i erstatningsforskriften § 8. Retten bør legge betydelig vekt på forvaltningens fagvurderinger i sammenhenger som denne.

Staten bestrider at det er oppstilt som et absolutt vilkår for full erstatning at det foreligger kadaverfunn som kan knyttes til rovvilt i erstatningssøkerens besetning i den aktuelle beitesesong. DN sitt brev til landets fylkesmenn av 4. desember 2008 kan ikke forstås slik, heller ikke begrunnelsen for det konkrete vedtaket som er til prøving. Men skadedokumentasjon er et viktig moment ved den skjønnsmessige vurderingen av sannsynlig skadeårsak. Dette fremgår bl.a. ved at samtlige forhold som er opplistet i erstatningsforskriften § 8, unntatt bokstav d, har sammenheng med dokumenterte skader etter § 7.

Det er ikke spørsmål om det er rimelig å kreve dokumentasjon i det enkelte tilfelle; lovens ordning er at dokumentasjon skal stå sentralt i sannsynlighetsvurderingen. Selv om jervskader kan være vanskelige å dokumentere, viser erfaringstall at en viss andel jervskader over tid vil bli dokumentert. Dyreeier kan sette inn tiltak for å fremskaffe dokumentasjon, f.eks. søk med kadaverhund.

Dokumentasjon av rovviltskade kan således i enkelte tilfeller være utslagsgivende, avhengig av hvilken annen informasjon som foreligger eller ikke foreligger. Vedtak i andre år, overfor Krokann og andre, viser at det er innvilget full erstatning også uten kadaverfunn det aktuelle året.

Staten bestrider at det er gjort fradrag for normaltap to ganger. Normaltapsårsakene vil kunne variere, og vil derfor kunne få betydning ved sannsynlighetsvurderingen etter erstatningsforskriften § 8. Dette betyr likevel ikke at dette tapet fradras flere ganger.

Staten bestrider at vedtaket ikke er tilstrekkelig begrunnet, jf. forvaltningsloven §§ 24 og 25. Det er vist til de regler og det faktiske grunnlag som vedtaket bygger på. Under enhver omstendighet vil en eventuell manglende begrunnelse ikke ha virket inn på vedtakets innhold og fører derfor heller ikke til ugyldighet, jf. forvaltningsloven § 41.

Staten har lagt ned slik påstand:

- 1 Staten ved Miljøverndepartementet frifinnes.
- 2 Staten ved Miljøverndepartementet tilkjennes sakskostnader.

Rettenns vurdering

Saken gjelder erstatning for tap av husdyr – sau og lam – til fredet rovvilt – som er jerv i dette tilfellet. Det sentrale spørsmålet for retten er hvilken betydning det skal ha at husdyreieren, i den aktuelle besetning og den aktuelle beitesesongen, ikke klarer å fremskaffe kadaver som påviselig er drept av rovvilt.

Retten gjør først rede for ordningen med erstatning for tap av husdyr til fredet rovvilt, og går deretter over til å vurdere gyldigheten av det konkrete vedtaket som er til prøving.

Erstatningsordningen

Utgangspunktet etter viltloven § 12a er at staten yter full erstatning når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt. (Viltloven er nå erstattet av Naturmangfoldloven, og den tilsvarende bestemmelsen finnes i § 19.) Erstatningen er nærmere regulert i Erstatningsforskrift for rovvilttap til husdyr (erstatningsforskriften), hvor det i kapittel III er gitt regler om sannsynliggjøring av rovvilttap.

Erstatningen er bygget langs et tosporet system. Der hvor husdyr er gjenfunnet, og en nærmere undersøkelse viser sannsynlighetsovervekt for tap til rovvilt, så skal dyret erstattes, jf. forskriften § 7.

I de fleste tilfellene vil det imidlertid ikke finnes noe kadaver. Dyret er borte vekk. I slike tilfeller bestemmer forskriften § 8 at det skal ytes erstatning "der omstendighetene tilsier at husdyr er tapt". I paragrafens andre ledd er det opplistet "forhold som enkeltvis eller samlet kan bidra til å sannsynliggjøre tap". Disse forholdene er:

- a. at husdyr er tapt i en besetning i et område eller på et tidspunkt som kan knyttes opp mot tilfeller der undersøkelse i samsvar med § 7 har påvist rovvilttap
- b. at husdyr er tapt i besetning der undersøkelse i samsvar med § 7 i ett eller flere foregående år har påvist rovvilttap
- c. at husdyr er tapt i et område med dokumentert fast bestand av rovvilt, men hvor det i et enkeltår ikke er påvist rovvilttap i besetningen ved undersøkelse i samsvar med § 7
- d. at tapsmønster i en besetning eller i et beiteområde er sammenfallende med kunnskap og erfaring om skademønster voldt av rovvilt
- e. at mordyr er tapt i samme tidsrom som avkom er påvist drept av rovvilt gjennom undersøkelse i samsvar med § 7.

Denne oppstillingen er ikke uttømmende, slik at også andre omstendigheter kan få betydning – etter omstendighetene. Det er som utgangspunkt dyreeier som må

sannsynliggjøre at rovvilt er årsaken til tapet, og det er sivilprosessens alminnelige krav til sannsynlighetsovervekt som gjelder. Disse utgangspunktene er partene enige om.

Hoveddelen av de erstatninger som staten yter er i medhold av erstatningsforskriften § 8. Dette gjelder altså erstatning hvor det konkrete kadaveret ikke er gjenfunnet. I disse tilfellene skal det "minst gjøres fradrag for normaltap" jf. forskriften § 9. Normaltap er i forskriften § 2 d definert som "det tap av rovvilt som erfaringsmessig inntreffer i besetningen på utmarksbeite uten forekomst av rovvilt". Med andre ord alle andre årsaker til tap enn rovvilt, så som sykdom, påkjørsel av bil osv. Rovvilt er i bokstav b definert som gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn, altså *fredet* rovvilt. Således er f.eks. rev ikke rovvilt i forskriftens forstand, og tap til rev erstattes ikke.

Normaltapet beregnes på basis av besetningsdata over en lengre periode. I Krokann sitt tilfelle er normaltaket basert på husdyrtap i perioden 1980 – 1995, hvor det ikke var kjente forekomster av fredet rovvilt i Oppdal.

Normaltapsårsakene og tap til rovvilt er komplementære. Det finnes ingen tapsårsaker utover disse to. Dette er en rent logisk følge av at normaltap er en restkategori. I praksis betyr dette at der hvor husdyrtap ikke erstattes, eller bare erstattes delvis, så anses normaltapsårsakene som like sannsynlig som eller mer sannsynlig enn tap til rovvilt.

Om bevisvurderingen – generelt

Det er forvaltningen (Direktoratet for naturforvaltning) sin bevisvurdering som er gjenstand for rettslig prøving. Utgangspunktet i norsk rett er fri bevisbedømmelse. Dette innebærer at retten etter en fri vurdering av alle de beviser som er kommet frem, beslutter hvilket saksforhold som skal legges til grunn jf. tvisteloven §§ 21-2 og 21-3. Prinsippet om fri bevisbedømmelse gjelder også i forvaltningsprosessen, når forvaltningen treffer sine vedtak.

Erstatningsforskriften § 8 gir føringer for bevisvurderingen, men er i og for seg ikke noe unntak fra dette prinsippet. Momentene som listes opp er som nevnt ikke uttømmende, og forskriften gir heller ikke anvisning på en bestemt vektning av momentene. Den sier ikke mer enn hva som typisk vil være relevant i det enkelte tilfellet. Forskriften § 9 om normaltapsfradrag innebærer imidlertid en standardisering av bevisvurderingen, på den måten at en opererer med normaltall for andre tapsårsaker enn rovvilt, der hvor det er sannsynliggjort rovvilttap utover konkrete kadaverfunn.

Ordningen med rovvilterstatning legger således opp til fri bevisvurdering når det gjelder om rovviltskade foreligger. Det er husdyreier som har bevisbyrden. Dersom husdyreier kan sannsynliggjøre rovviltskade utover konkret kadaverfunn (forskriften § 8), er det et stipulert eller standardisert fradrag for andre tapsårsaker som skal gjøres.

Klagevedtaket – nærmere om Direktoratets bevisbedømmelse

Det er Direktoratet for naturforvaltning sitt klagevedtak av 14. oktober 2009 som er gjenstand for prøving. Vedtaket gjelder beitesesongen 2008. Ola Krokann fikk i vedtaket erstattet knapt 40 % av sitt tap. Årsaken var at han ikke har sannsynliggjort at det fulle tapet skyldes tap til fredet rovvilt.

Det fremgår av ordlyden i vedtaket at det er manglende kadaverdokumentasjon som begrunner reduksjonen i erstatningen. I vedtaket påpekes det at det ikke er påvist (dokumentert) rovdyrskade i besetningen det aktuelle året, og at "for å sannsynliggjøre tap etter forskriftens § 8, er dokumenterte skader vesentlig ..." (s. 3). At manglende kadaverfunn ligger bak reduksjonen, fremgår også når man ser på erstatningshistorikken for Krokann. I de to forutgående årene, 2006 og 2007, kunne han dokumentere kadaverfunn, og fikk full erstatning. Det samme gjelder for de to påfølgende årene, 2009 og 2010. Riktignok er det andre år hvor Krokann har fått full erstatning uten kadaverfunn, slik også Staten har pekt på, men dette har dels dreid seg om perioder hvor forvaltningen hadde en mer liberal praksis med hensyn til å dokumentere kadaverfunn, og dels har det vært kadaverfunn i andre besetninger i det samme beitelaget.

Selv om det er manglende kadaverdokumentasjon som begrunner reduksjonen i erstatningen, er det neppe grunnlag for å trekke forvaltningens rettsoppfatning så langt som til å si at den opererer med et absolutt vilkår i så måte, slik saksøker har ført i marken. Såkalt kadaverdokumentasjon tillegges imidlertid stor betydning ved sannsynlighetsvurderingen etter erstatningsforskriften § 8 – og etter omstendighetene avgjørende betydning, slik som i det foreliggende tilfellet.

Det er rettens oppfatning at Direktoratet for naturforvaltning har lagt *for stor vekt* på kravet om kadaverfunn ved sin bevisvurdering. Den innskjerpingen av krav til kadaverfunn som Direktoratet for naturforvaltning implementerte i 2008 fører til at bevisvurderingen løsrives fra den virkeligheten som den er ment å skulle fange inn. Dette skal retten utdype noe nærmere i de følgende avsnittene.

Retten vil i den forbindelse først peke på at det i seg selv er *lite plausibelt* at rovdyr tap rent faktisk varierer på en slik måte som Direktoratets bevisvurdering leder til. I årene 2006 – 2010 har Krokann tapt fra mellom 55 dyr til 91 dyr. I 2008 er tapene lavest. Det er bare dette året han får redusert sin erstatning. Den prosentvise erstatningen i dette året er på 29,1 % av samlet tap. For de øvrige årene ligger prosenten fra 81 til 86. Det er imidlertid ingen faktiske objektive holdepunkter for at fredet rovvilt tok ca. 29 % av dyrene hans i det ene året, og fra 81 % til 86 % i de andre årene. Fra et allmennfornuftig ståsted blir slike bevisresultater meningsløse. De kan bare forklares ut fra en type systemlogikk, hvor bestemte bevis får utslagsgivende betydning.

Direktoratets vektlegging av kadaverfunn har etter rettens oppfatning preg av bundet bevisbedømmelse (legalbevis), om enn i avdempet form. Det er etter rettens oppfatning ikke grunnlag verken i forskrift eller i lovgivers forutsetninger for å tillegge – fravær av – et bestemt bevis en slik avgjørende betydning som det har fått i Direktoratets vedtak.

Retten bygger dels på det formelle, at kadaverfunn bare er ett av flere momenter som det skal legges vekt på etter opplistingen i erstatningsforskriften § 8. Dels bygger retten på den reelle betraktning, at det vil bero på tilfeldigheter om en husdyreier klarer å finne et kadaver som påviselig er tatt av fredet rovvilt i sin besetning. Når den overordnede hensikten er å foreta en fri vurdering av hva som fremstår som mest sannsynlig, bør ikke rene tilfeldigheter få slike drakoniske utslag.

Dernest peker retten på at *den øvrige bevissituasjonen* for Krokann sin del er ganske klar og oversiktlig, ikke minst fordi man har en før etter-situasjon å orientere seg ut fra. I perioden frem til ca. 1995 var det ikke fredet rovvilt i Oppdalsregionen. Først etter 1995 fikk man etablert jervebestander i området. På denne bakgrunn har man – ut fra erfaringstall for en lang periode – kunnet etablere relativt sikre tall for det påregnelige tapet uten forekomst av fredet rovvilt (normaltapet). Og opplysninger fra Rovdata viser at det var bestander av jerv i Krokanns sitt beiteområde i 2008, noe som for så vidt heller ikke er bestridt.

I en slik privilegert bevissituasjon er det etter rettens oppfatning liten grunn til å legge særlig stor vekt på kadaverfunn i den enkelte besetning i det enkelte året. En har pålitelige normaltapstall, en har påvist jervebestand i området, og en har dokumenterte tap til jerv i områder som ligger nær Krokann sitt beiteområde. Dette er etter rettens oppfatning tilstrekkelig til å etablere sannsynlighetsovervekt for tap til rovdyr, med fradrag for normaltap.

Retten er oppmerksom på den innvending at normaltapsårsakene ikke er statiske, men vil variere en del fra år til år. En kan derfor ikke uten videre argumentere med at et standardisert fradrag for normaltap innebærer at det overskytende tapet alltid må skyldes fredet rovvilt. Det kan åpenbart tenkes variasjoner innen normaltapsårsakene som gjør at det ikke er sannsynlighetsovervekt for tap til rovvilt.

Likevel er det rettens oppfatning at systemet med normaltap må få betydning også for sannsynlighetsvurderingen etter erstatningsforskriftens § 8. Dels på den åpenbare måten at selve normaltapsberegningen forutsetter visse svingninger som man ikke kan finregne på fra år til år; i så fall ville standardiseringen miste sin tiltenkte funksjon. Men dels også på den måten at forvaltningen, når den avslår krav på erstatning, ikke kan nøye seg med en helt generell henvisning til normaltapsårsaker, f.eks. rev. Det må etter rettens oppfatning finnes grunnlag for påviselige og konkrete endringer i normaltapsårsakene for å anta som

sannsynlig at et påvist tap ikke skyldes fredet rovvilt. Dette kan f.eks. være sykdomsutbrudd eller økt reveforekomst. Retten er således enig med saksøkerne i at en helt alminnelig henvisning til normaltapsårsaker, slik en finner det i vedtaket overfor Krokann, er lite tilfredsstillende.

Retten ser at et krav om påviselige og konkrete endringer i normaltapsårsakene vil kunne snu bevisbyrden over på forvaltningen. Men dette er altså i en situasjon hvor husdyreier har sannsynliggjort rovvilttap gjennom påvist rovviltbestand, historikk for tap til rovvilt og påviste tap i området. At bevisbyrden skifter ut fra hva partene er i stand til å dokumentere, er helt regulært i sivilprosessen. Retten kan ikke se at dette i seg selv strider med utgangspunktet om at husdyreier har bevisbyrden (eller at erstatningskravet må "bygges opp nedenfra"), slik Staten har anført.

Retten nevner avslutningsvis at den også er oppmerksom på at en slik bevisvurdering som det er redegjort for ovenfor innebærer en liberalisering av praksis. Kadaverfunn etter fredet rovvilt – såkalt dokumentasjon – blir mindre viktig i rettens vurdering enn det som Direktoratet for naturforvaltning har lagt opp til. Dette er en helt bevisst føring fra rettens side.

Oppsummeringsvist er det rettens oppfatning at påvist rovviltbestand, påviste tap historisk og/eller i nærliggende områder – i kombinasjon med et godt fundert normaltapsstall – i seg selv er tilstrekkelig til å etablere sannsynlighetsovervekt for rovvilttap. Dette er situasjonen for Krokann i 2008. I utgangspunktet skal det da ikke gjøres fradrag for annet enn normaltapet, med mindre det kan sannsynliggjøres at normaltapsårsakene har endret seg betydelig.

Vedtaket av 14. oktober 2009 om redusert erstatning for tap til rovvilt er etter dette ugyldig.

Retten ser etter dette ikke grunn til å ta stilling til saksøkerens subsidiære anførsel om at vedtaket er ugyldig på grunn av mangelfull begrunnelse.

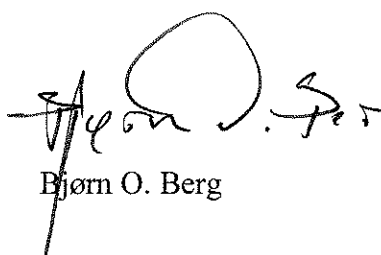
Ola Krokann har vunnet saken fullt ut, og skal etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 (1) har full erstatning for sine sakskostnader. Retten ser ikke at noen av unntaksbestemmelsene kommer til anvendelse. Advokat Tine Larsen har lagt frem en kostnadsoppgave på til sammen kr. 166.739, hvorav kr. 155.675 er salær. Retten finner utgiftene rimelige og nødvendige, og tilkjenner erstatning i tråd med det som er krevd.

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist. Grunnen er at dommeren har hatt for mye å gjøre.

DOMSSLUTNING

- 1 Direktoratet for Naturforvaltning sitt vedtak av 14. oktober 2009 om rovviltskadeerstatning er ugyldig.
- 2 Staten ved Miljøverndepartementet betaler 166739 – hundreogsekstisekstusen-sjuhundreogtrettini – kroner i sakskostnader til Ola Krokann innen 14 – fjorten – dager etter at dommen er forkynt.

Retten hevet

Bjørn O. Berg

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjensstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjensstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankedomstolen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.